

Erdős Norbert európai parlamenti képviselő

A bizottságnak nem lenne szabad hazánk ellen kötelezettségszegési eljárást indítania

Az egészséges birtokviszonyoknak a vidék társadalmi élete fenntartásában kiemelkedő a szerepe – szögezte le Erdős Norbert európai parlamenti képviselő, majd hozzátette: „amennyiben a nagybirtokok kerülnének egy országban, de akár egy régióban vagy kistérségben túlsúlyba, az számos munkahely megszűnéséhez, családok tönkremeneteléhez és ebből következően súlyos elvándorláshoz, a vidék kiürüléséhez vezetne.”

Szinte kivételnek számít, amikor az EU bármely döntéshozó szerve Magyarországnak kedvez. Márpedig az Európai Parlament plenáris ülése elfogadta „A termőföldek koncentrációjának jelenlegi állapota az Unióban” elnevezésű parlamenti jelentést. Viszont az indítványban azt olvashatjuk, „tekintettel az Európai Bizottság által Bulgária, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Szlovákia és Magyarország tagállamokkal szemben indítani tervezett vagy már indított kötelezettségszegési eljárásokra”. A kötelezettségszegési eljárások miként kapcsolódnak a jelentéshez?

– Az európai parlamenti jelentés nem csak a termőföldek koncentrációjáról szól, hanem ajánlásokat fogalmaz meg arra vonatkozóan, hogy a mezőgazdasági termelők hogyan jussanak a jelenleginél könnyebben termőföldhöz. A 2013-ban elfogadott magyar földforgalmi törvény is kijelenti, hogy e jogszabály abból a célból jött létre, hogy „a mezőgazdaságban termelt jövedelmeknek a vidékfejlesztési célok szolgálatában történő felhasználása lehetőleg a keletkezésük helyén segíthesse elő a foglalkoztatás bővülését, és az agrártársadalom a vidéki családi közösségek termelési közösségként történő megszerveződése és a helyi vállalkozások

gyarapodása révén tovább erősödjön”. A 2004-ben vagy utána csatlakozott EU tagállamok esetében ez a célkitűzés nem csak a magyar, hanem a bolgár, a lett, a litván, a lengyel és a szlovák jogalkotót is vezette. 2014-ben ugyanis lejártak az új tagállamok részére megengedett földvásárlási moratóriumok. Az EU tagállamok, valamint az Európai Gazdasági Térség államainak – Norvégia, Svájc és Liechtenstein – polgárai, természetes és jogi személyei előtt megnyílt az út a Közép-Kelet-Európában található jó minőségű termőföldek megszerzése előtt. A spekuláció és az egyéb befektetési célú – az uniós Közös Agrárpolitika célkitűzéseivel össze nem egyeztethető – földszerzések, „földrablások” megakadályozása érdekében e tagországok nem tehettek mást, mint módosították a jogszabályaikat vagy újakat hoztak létre, nehogy a viszonylag alacsony földárak miatt a nagybefektetők felvásárolják a földeket. Valóban komoly kérdéseket vet fel, hogy az Európai Bizottság e nemzeti jogszabályok elfogadását követően miért indított azonnal kötelezettségszegési eljárást az érintett tagállamok ellen, míg ugyanezt régebben, a 2004 előtt csatlakozott tagállamokkal szemben nem tette meg. Az osztrák tartományok esetében például csak 9 évvel a földmoratóriumuk lejárta után indított eljárást az Európai Bizottság, pedig a panaszok már jóval előbb megérkeztek Brüsszelbe.

Saját kezdeményezésű jelentésről van szó. Ebben az esetben ki a kezdeményező?

– A saját kezdeményezésű jelentés műfaja valójában az Európai Parlament hivatalos állásfoglalásának minősül. Egy politikai elvárást fogalmaz meg az Európai Bizottság és az EU többi intézménye felé arról, hogy egy európai uniós szinten fennálló problémát hogyan és milyen eszközökkel kellene közösen megoldani. Az Európai Néppárt, az Európai Szocialisták, az Európai Zöldek és Európai Baloldal képviselőcsoportjai egyetértettek abban, hogy a földkoncentráció mértéke, valamint a tisztességtelen földszerzési gyakorlatok olyan komoly problémát jelentenek, hogy erre európai uniós választ kell adnunk. Körülbelül másfél-két éve született egy tanulmány egy brit kutatóintézet és egy holland egyetem munkatársainak a tollából, amely megdöbbentő adatokat tárt fel a Közép-, s még inkább Kelet-Európában elharapódzó tisztességtelen termőföldszerzés mértékéről és módjairól. Ebben rossz gyakorlatként említették például a hazánkra sajnos a múltban jellemző zsebszerződéseket is. A frakciók úgy döntöttek, hogy a parlament egy saját kezdeményezésű jelentést adjon ki a témában, jelentéstevőnek pedig a bajor szocialista Maria Noichl képviselőt választották.

Mit értsünk az alatt, hogy a tagállamoknak rendszeresen meg kell osztaniuk egymással és a Bizottsággal a földre vonatkozó nemzeti jogszabályaikra, a földhasználat változására vonatkozó információkat és elsősorban a spekulációs célú földvásárlásokra vonatkozó ügyeket?

– Az EU Közös Agrárpolitikája a legrégebbi és nyugodt szívvel mondom, a legsikeresebb uniós közös politika. A gazdák finanszírozásának, a mezőgazdasági piacok befolyásolásának és a vidék fejlesztésének a legfontosabb kérdései az EU-ban dőlnek el. Nem véletlen, hogy az EU már eddig is statisztikákat vezetett azokról a fontos tényezőkről, amelyek alapján megbízható adatokkal felszerelkezve dönthetnek az európai jogalkotók a KAP jövőbeni irányairól. Ilyen adatok ma a mezőgazdasági számviteli információs hálózathoz, az Eurostat gazdaságszerkezeti felméréséből és az integrált igazgatási és ellenőrzési rendszerből nyerhetők. A földtulajdon különböző aspektusairól azonban adatok meglehetősen hiányosan állnak rendelkezésre a jogalkotók számára, így a megfelelő politikai döntések biztosítása érdekében effajta adatokat is gyűjteni szükséges. Nincsenek átfogó, naprakész, átlátható és jó minőségű adatok a földtulajdonról, a tulajdonosi szerkezetekről, a haszonbérletben történő művelésről, a földpiaci ár- és mennyiségi mozgásokról, valamint az idevonatkozó európai szintű szociális és környezeti mutatókról. Ezek pótlására szólít fel az Európai Parlament jelentése.

Mit jelent a földkoncentráció és mikor beszélünk róla?

– Földkoncentrációról akkor beszélünk, amikor a mezőgazdasági területekkel folytatott kereskedelem a földszerzés olyan mértékével függ össze, ami Európában szokatlan. A 2010-es számok rámutatnak arra, hogy már a 27 tagú EU-ban a gazdaságok 3%-a rendelkezett a mezőgazdaságban hasznosított területek 50%-a felett, míg 2012-ben a gazdaságok 80%-a a mezőgazdasági földterületeknek csak 12%-át birtokolta. A jelentés is kimondja, hogy a mezőgazdasági földterületek koncentrációjának szintje Európában hasonlít a földtulajdon olyan

egyenlőtlen elosztásához, mint ami például Brazíliában, Kolumbiában és a Fülöp-szigeteken tapasztalható. Az EP-ben széles körben egyetértünk abban, hogy a mezőgazdasági földterület nem hagyományos árucikk, mivel a föld nem növelhető, és a földhöz jutás emberi jog. A néhány piaci szereplő kezében összpontosuló földkoncentráció súlyos társadalmi, kulturális, gazdasági és politikai hatásokkal jár együtt valamennyi uniós tagállamban. A pénzügyi eszközök koncentrációjához hasonlóan a mezőgazdasági területek túl magas koncentrációja kettéosztja a társadalmat, destabilizálja a vidéket, veszélyezteti az élelmiszer-ellátás biztonságát és ezáltal Európa ökológiai és szociális célkitűzéseit.

Ez a jelentés mennyiben és miben kedvez a magyar gazdáknak, főleg a családi vállalkozóknak?

– Kifejezetten örülök, hogy a jelentéstevővel egyetértettünk abban – és ezt a képviselői módosító indítványaimban is hangsúlyoztam –, hogy az EU-ban jelenleg fennálló, a spekulációs és egyéb nem mezőgazdasági befektetési célú földszerzés erősödő tendenciája ellentétes a fenntartható, multifunkcionális európai mezőgazdasági modellel, amelynek a legfontosabb jellemzői a családi gazdaságok, ugyanúgy, mint Magyarországon. Az európai agrárpolitika, a KAP célja egy olyan multifunkcionális mezőgazdaságon alapuló európai mezőgazdasági modell megőrzése, amelyre elsősorban a földtulajdonnal rendelkező tőkeerős családi és szövetkezeti gazdaságok jellemezőek. A tulajdon széles diverzifikációja, a stabil birtokjogi viszonyok és a közbirtokokhoz való hozzáférés, amelyekkel fenntartható módon gazdálkodnak, biztosítják a forrásokhoz való tisztességes hozzáférést és a sokrétű, lakóhelyhez kötődő, hagyományokkal, jogbiztonsággal és felelősséggel rendelkező agrárstruktúrát a társadalom javára. Ez a modell óvja a hagyományos termékeket és az élelmiszer-önrendelkezést, ösztönzi az innovációt, valamint biztosítja a környezet és a jövő nemzedékeinek védelmét. A családi gazdaságok, amellet, hogy élelmiszert állítanak elő, igen fontos társadalmi és környezeti funkciókat is betöltenek, amelyeket az ipari mezőgazdaság egyedül nem lenne képes ellátni. A családi gazdaságok biztosítják a legjobban a vidéki népesség megmaradását és a kistérségek fejlődését.

Elmondhatjuk, hogy a mezőgazdasági területek túl magas koncentrációja kettéosztja a társadalmat, ahogyan a pénzügyi eszközök koncentrációja is?

– Először is, hadd emlékeztessem Önt arra, hogy a birtokjogi viszonyok és a területgazdálkodás nemzedékeken átívelő, rendkívül fontos társadalmi szerepet tölt be, amely azon alapul, hogy a vállalkozások és munkahelyek megszűnése az európai kisbirtokos mezőgazdaság összeomlásához és a vidéki területek hanyatlásához, és ezáltal nem kívánt strukturális változásokhoz vezethet a társadalom egészének vonatkozásában. Az egészséges birtokviszonyoknak tehát a vidék társadalmi életének a fenntartásában kiemelkedő szerepe van. Amennyiben a nagybirtokok kerülnének túlsúlyba egy országban, de akár egy régióban vagy kistérségben, az számos munkahely megszűnéséhez, családok tönkremeneteléhez és ebből következően súlyos elvándorláshoz, a vidék kiürüléséhez vezetne. Továbbá a túlságosan nagy gazdaságok olyan nagymértékű uniós agrártámogatásokhoz jutnának, amelyek óriási társadalmi feszültségeket keltenének az adott régióban. Ez a probléma 2010 előtt sajnos a magyar agráriumban is jelen volt: néhány hazai cég és több külföldi befektető emiatt olyan előnyökhöz jutott, amellyel a magyar gazdák nem tudták felvenni a versenyt. Nem véletlen, hogy 2014 óta a magyar kormány maximalizálta a közvetlen kifizetéseket, mely szerint 1200 hektár felett nem jár területalapú támogatás. Ezzel a döntéssel évente milliárdokat veszítettek a nagyüzemek, a kisebb gazdaságok előnyére. Az agrár-vidékfejlesztési támogatások rendszere szintén követi a Kormány birtokpolitikai irányvonalát, ennek megfelelően a beruházási források legalább 80 százaléka kis- és közepes gazdaságokhoz jut.

Melyek az EU-ban zajló földkoncentráció okai?

– A túlzott földkoncentrációnak több oka van. Először is az élelmiszerek és takarmányok iránti kereslet kiegészült a biogazdaság nyersanyagok, például bioüzemanyag és a vegyipar és

textilipar számára szükséges nyersanyagok iránti növekvő keresletével, ami az új szereplőket, köztük számos nem mezőgazdasági célú befektetőt termőföldvásárlásra ösztönöz. Továbbá számos tagállam nem hozott létre hatékony földpolitikát, így az EU politikái és támogatásai egyes esetekben ösztönzőleg hatottak a koncentrációs folyamatokra, hiszen a közvetlen kifizetések sok esetben a nagy gazdaságokhoz és a helyzetüket már megszilárdított termelőkhez kerültek, és ez a folyamat a földárak emelkedését eredményezte, ami ösztönözte a letelepedésre alkalmas földet kereső fiatalok, valamint a gyakran kevesebb pénzeszközzel rendelkező kis- és középvállalkozások földpiacról való kizárását. Harmadszor, a mezőgazdasági földterületek árai és bérleti díjai számos régióban ettől függetlenül is olyan szintre emelkedtek, amely ösztönözte a pénzügyi spekulációt, aminek következtében sok mezőgazdasági üzem számára gazdaságilag lehetetlenné vált a bérelt területek megtartása, illetve az is, hogy az életképes kis- és közepes méretű üzem fenntartása érdekében területeket szerezzenek – új üzemek alapításáról nem is beszélve –, hiszen alig van elérhető földterület a piacon. Negyedszer, a termőföldek tagállamonként jelentősen eltérő árai – az árak a Közép-, de még inkább a kelet-európai tagállamokban jóval alacsonyabbak, mint Nyugat-Európában – tovább fokozzák a területek koncentrációját, mivel a termőföldek árainak alakulása nem követi a többi ágazat gazdasági fejlődését. Ötödször, a fentiekből következik, hogy számos tagállamban a termőföldek értékesítési ára és néhány esetben a bérleti díja már nem az élelmiszer-termelésből levezethető bevételeken alapul, valamint a bérleti díjak gyakran nem a gazdaságok fenntartható bevételein alapulnak, ezért a tőkekövetelmények túl magasak és túl sok kockázattal járnak ahhoz, hogy ösztönözzék a gazdálkodás megkezdését.

Maga az unió védi a termőföldet?

– Igen, védi. Mind az EU-tagállamok alkotmányos gyakorlata – amely az egyik fő forrása az Európai Unió joggyakorlatának –, mind az Európai Bíróság gyakorlata kiemeli a termőföld speciális jellegét, és ezért erősebb oltalmat biztosít a földek számára. A földhöz jutás alapvető fontosságú számos emberi jog érvényesítéséhez és befolyásolja az EU Alapjogi Chartáját. A német alkotmánybíróság már 1967-ben kimondta, hogy a vidéki földforgalomnak nem szabadna olyan szabadnak lennie, mint minden más tőke forgalmának, hiszen a föld és a talaj nem növelhető, ezért létfontosságú, hogy a földdel kapcsolatos közérdeket minden egyéb tulajdonhoz képest jobban figyelembe vegyék. Másrészt az Európai Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatában elismerte, hogy a birtokpolitikában a gazdasági alapszabadságok alkalmazása mellett a Közös Agrárpolitikának a mezőgazdasági termelők életminőségének növelésével

kapcsolatos célkitűzései megalapozzák a tagállami birtokpolitikai intézkedéseket, amelyek olyan célok elérésére irányulnak, mint a spekuláció kiszűrése, a vidéki népesség megtartása és a termőterületek méltányos eloszlása.

Akkor miként lehetséges az, hogy Magyarországon évtizedeken keresztül a nagybirtokosok domináltak, továbbá miért perelte be Brüsszel hazánkat a földtörvény miatt?

– Említettem már, hogy néhány hazai cég és több külföldi befektető 2010 előtt, az akkori, megkérdőjelezhető magyar agrárpolitika miatt, olyan előnyökhöz jutott, amellyel a magyar gazdák nem tudták felvenni a versenyt. Hiába állt fenn 1994 óta tilalom a külföldiek és a jogi személyek termőföld szerzésére vonatkozóan, az akkori magyar kormányok tétlensége és a jogszabályokban található joghézagok miatt, ezt a befektetők ki tudták játszani. Előfordult például olyan haszonbérleti szerződés, amely során egy külföldi befektetőnek 10 forint haszonbérleti díjat kellett fizetnie hektáronként a magyar állam részére. A másik felháborító példa a zsebszerződések esete. Magyar ügyvédek segítségével befektetők olyan színlelt szerződéseket kötöttek kiszolgáltató gazdákkal, amelyekben haszonélvezeti jogviszony alapján egy összegben kifizették a tulajdonost, s utána ingyen művelték a földet. E szerződések tartalmaztak egy titkos záradékot, hogy a magyarországi földmoratórium 2014-es lejáta után a termőföld a szerződés szerint egyből a befektető tulajdonába kerül. Emlékeztetném Önt arra, hogy a haszonélvezet a családtagok és közeli rokonok jogviszonyainak a rendezésére szolgál. Az igaz, hogy a magyar jog 2013 előtt sajnos megengedte rokoni kapcsolatban nem állók között haszonélvezeti jogviszony létesítését, itt egy joghézagról beszélünk, azonban a földszerzés végett kötött ilyen szerződések gyakorlatilag teljesen ellentétben álltak a haszonélvezeti jogviszony céljával. Itt tehát egyértelműen joggal való visszaélésről beszélhetünk, továbbá a titkos záradék miatt az ilyen szerződések színlelt, ezért érvénytelen, szerződésnek minősülnek. A termőföld bérletben történő művelésére a haszonbérleti jogviszony szolgál nemcsak Magyarországon, hanem minden más EU tagállamban is. A 2013-ban elfogadott földforgalmi törvény ennek kívánt véget vetni, s biztosítani, hogy a termőföldet a hosszú távú művelésben érdekelt gazdálkodók birtokolják, függetlenül attól, hogy magyarok vagy más EU tagországok állampolgárai, továbbá a KAP célkitűzéseinek olyan elemeit segíti elő, mint a spekuláció kiszűrése, a vidéki népesség megtartása és a termőterületek méltányos eloszlása. Az Európai Bizottság sajnos úgy látja, hogy a törvényben előírt feltételrendszer a jogos célkitűzésekhez képest aránytalanul magas követelményeket fogalmaz meg, s ezzel eltántorítja a többi EU tagállam befektetőit a magyarországi agrár-beruházásoktól. Szilárd meggyőződésem, hogy ez

nem igaz. Nem véletlen, hogy a parlamenti jelentés nagymértékben pont azokat a megoldásokat javasolja a túlzott földkoncentrációval és földrablással érintett tagállamok számára, amelyeket a magyar földforgalmi törvény is előír. Elővásárlási jog biztosítása a helyi gazdáknak és a fiatal termelőknek, a helyi közösségek részvétele a földhasználatra vonatkozó döntésekben, a mezőgazdasági területekkel kapcsolatos jogügyletekre vonatkozó előzetes eljárás, a gazdasági erőfölényes helyzetek kialakulásának a megakadályozása, a földek értékesítésének és bérlésének állami engedélyezése, valamint a jogi személyek földvásárláshoz való jogának korlátozása mind olyan eszközök, amelyek bevezetése az Európai Parlament szerint nemcsak jogszerű, de kívánatos is lenne. A magyar földforgalmi törvény pont ezeket az eszközöket alkalmazza – ugyanúgy, mint például a francia szabályozás vagy az osztrák tartományok joga –, mégis az Európai Bizottság támadása alatt áll.

Mi mindenre szólítja fel az Európai Parlament a brüsszeli döntéshozókat?

– Az Európai Parlament először is felszólítja a bizottságot, hogy önkéntes iránymutatások szellemében és figyelembe véve a mezőgazdaságra, a környezetre, a belső piacra és a területi kohézióra vonatkozó horizontális uniós keretet, fogadjon el ajánlásokat az uniós földgazdálkodásról. Szintén kéri a bizottságtól, hogy a tagállamokkal és az érdekelt felekkel együtt tegyen közzé olyan világos és átfogó kritériumokat, amelyek egyenlő versenyfeltételeket biztosítanak, és amelyekből egyértelművé válik, hogy az Európai Unió négy alapvető szabadsága keretében a földpiaci szabályozás mely intézkedései érvényesíthetők ahhoz, hogy a mezőgazdasági termelők a mezőgazdasági és erdészeti célú felhasználás érdekében könnyebben földhöz jussanak. A jelentés szerint a bizottságnak nem szabadna addig kötelezettségszegési eljárást indítania, amíg ki nem dolgozzák ezt a világos feltételrendszert. Negyedszer, az EP felhívja a tagállamokat, hogy a földpiaci politikájukat oly módon alakítsák, hogy az a mezőgazdasági tevékenység szempontjából megfelelő pénzügyi feltételek mellett tegye lehetővé a földtulajdonhoz vagy földbérléshez való hozzáférést, továbbá arra, hogy kövessék nyomon a mezőgazdasági területek árait és bérleti díjait. Hangsúlyozza továbbá, hogy a nemzeti igazságszolgáltatási rendszereknek valamennyi fél jogait védeniük kell a bérleti szerződésekkel kapcsolatos szabálytalanságok tekintetében, továbbá hogy a nemzeti hatóságoknak lépéseket kell tenniük a hatályos nemzeti jogszabályokban meglévő és a szerződésekkel való visszaéléseket lehetővé tevő valamennyi joghézag megszüntetésére. Végül szorgalmazza, hogy a tagállamok támogassanak vagy hozzanak létre megfelelő, állami részvétellel és nyilvános felügyelet mellett működő, területgazdálkodással foglalkozó

A földspekuláció ellen

Írta: Medveczky Attila

2017. május 23. kedd, 18:53 -

intézményeket. A Nemzeti Földalapkezelő Szervezet jó példa erre Magyarországon.

Medveczky Attila